

A görög egyensúlytalanság nem menedzselhető

Artner Annamária

Görögországot egy éve mentette meg az euró-zóna és az IMF egy 110 milliárd eurós segélycsomaggal. A tűzoltás azonban csak átmeneti sikert hozott, úgy tűnik, a gerenda mégiscsak leszakad. Az euró-zóna első válsággócának, Görögországnak a helyzete a többi „megsegített” ország lehetséges jövőjéről is szól.

A Moody’s március elején, a Standard & Poor’s március végén ismét rontotta Görögország besorolását. A hitelminősítők maguk is hozzájárulnak a helyzet rosszabbodásához, mivel még nehezebbé, illetve drágábbá teszik a szóban forgó ország számára a pénzügyi piacokról történő finanszírozást. A görög pénzügyminiszter panaszkodott is, hogy a Poor’s nem értékeli az ország erőfeszítéseit, és „kiegyensúlyozatlannak és igazságtalannak” nevezte a döntést.

Ugyanakkor a hitelminősítők is a tények és a várható fejlemények alapján döntenek, így ez a lefokozás sem volt ok nélküli. Görögország egyensúlyi helyzete a 2010-ben az EU-tól és az IMF-től kapott 110 milliárd eurós mentőcsomaggal együtt sem javult, s a költségvetési hiány 2010-ben a tervezettnél magasabb, 10,5 százalék lett, 2011 első negyedében pedig 1,4 milliárd euróval volt több a célzottnál. Az ok az, hogy a tavaly nyári heves és halálos áldozatok is követelő társadalmi ellenállás miatt a Papandreou-kormány kénytelen volt lassítani a megszorítások bevezetését.

Az IMF azonban, amelytől a mentőcsomag következő részletének kiutalása függ, sürget, és 2011. márciusi szemléje során az eddigi lépések elismerése mellett a strukturális reformok elmélyítését, a privatizáció felgyorsítását szorgalmazta. Hasonlóképpen vélekedett az Európai Unió Gazdasági és Pénzügyi Tanácsa által kiadott háttéranyag is, hangsúlyozva, hogy semmiféle adósságenyhítési lépés nem jelentheti a görög kormány elkötelezettségének gyengülését a fiskális konszolidáció, a privatizáció és a növeke-

désgyorsító strukturális reformok szükségessége iránt.

Összesen a GDP nyolc százalékával felérő kiigazításra van szükség a költségvetésben 2015-ig, s ebből a 2010. májusi csomag a közszféra kiadásainak csökkentésével, a nyugdíjreformmal stb. két százalékot hozott. Így 2011 áprilisában, alig háromnegyed évvel az EU-IMF-mentőcsomag feltételeként végrehajtott megszorítások után a görög kormánynak újabb kiigazítási csomaggal kellett előállnia, miközben a munkanélküliségi ráta 2011 januárja óta 15 százalék körül alakul, és minden ötödik lakos a szegénységi küszöb alatt él. Ezúttal 26 milliárd euró szigorítást (nagyobbrészt kiadáscsökkentést), és 50 milliárd euró privatizációs bevételt terveztek. Ezekből 2011-re hárommilliárd eurós kiigazítás és 15 milliárd eurónyi privatizáció jut. A közép-távú költségvetési kerettervről a parlament 2011 májusában fog szavazni.

A kiadáscsökkentés többek között a katonai kiadásokat (1,2 milliárd eurós csökkenés), a közalkalmazotti béreket (kétmilliárd euró) és a nyugdíjakat (2,5 milliárd euró) érintik, és költségvetési plafont vezetnek be a kormányzati kiadásokra; a bevétel-növekedés pedig az adóelkerülés elleni fokozott fellépés (ez évben 3,5 milliárd, 2013-ig 11,8 milliárd euró tervezett plusz bevétel) mellett leginkább privatizációból áll. Mindettől a deficit 14,5 milliárdos csökkentését remélik, ami azonban csak ennél kisebb mértékben javít az elsődleges egyenlegen. Ugyanis jelenleg az adósságokra fizetett kamat eléri a 8,5 milliárd eurót, de 2013-ig ez a teher tovább nő, a GDP 8-9 százalékát, az adóbevételek több mint negyedét emésztheti fel. Az adósságteher enyhítése tehát égető szükségesség.

A privatizációs bevételeket teljes egészében a jelenleg közel 300 milliárd eurós adósság csökkentésére kívánják fordítani. Többek között telefontársaság, erőmű, szerencsejáték, repülőtér szerepel az eladásra kínált vállalatok között. Eu-

rópa legnagyobb szerencsejáték cége, az állami ellenőrzés alatt álló, 9,5 milliárd euró forgalmat bonyolító francia Paris Mutuel Urbain, amelynek képviselője (nem) meglepő módon jelen volt a görög Privatizációs Bizottság informális áprilisi találkozásán, már jelentkezett is, hogy érdekelt a görög állam kezében lévő lóverseny- és szerencsejáték-vállalatra kiírt tenderben.

2011-ben a költségvetési hiányt a GDP 7,4 százalékra, 2014-ben három, 2015-ben pedig egy százalék alá tervezik szorítani. Mindezt megnehezíti, hogy a kétéves görög államkötvények 2011 áprilisának végén már csak több mint 25 százalékos, a tízévesek közel 14 százalékos hozam mellett adhatók el. A pénzpiacok tehát nem bíznak a sikerben. Így nem meglepő, hogy immár a görög adósság átstrukturálásának lehetősége is felmerült. (Megjegyezzük, hogy a 2011 tavaszán megválasztott új ír kormány is az EU-IMF-mentőcsomag feltételeinek újratárgyalását ígerte választóinak.)

Tovább ront a helyzeten, hogy az eurót védő, versenyképesebb országok érdekeihez és a német gazdaság teljesítményéhez igazodó Európai Központi Bank néhány hete megemelte az euró kamatlábát (a válság kirobbanása óta most először), ami a valuta erősítése és a hitelköltségek emelkedése révén is sújtja a mentőcsomagot kapott vagy arra várományos euróországot.

A görög adósság átstrukturálása tehát egyre közelebbi lehetőség, még ha az euró legfőbb védelmezői, az EKB vezetői és a német kormány ezzel szemben azt szeretnék is, hogy a görög kormány még több megszorító-átalakító intézkedéssel maga tegye rendbe gazdálkodását, az ország versenyképességét.

A görög kormánynak nem áll módjában a nemzeti valuta leértékelésével elősegíteni a versenyképesség, a külső egyensúly javulását, a tőkebeáramlást, miközben nem számíthat a nemzetközi pénzügyi és fejlesztési szervezetek által a szegény országoknak nyújtott kedvezményes (koncessziós) finanszírozási alapokra sem. Mindez egyébként Írországnak, Portugáliának és Spanyolországnak sem áll rendelkezésére. Az adósságteher enyhülését hozó átstrukturálás, illetve újabb mentőcsomagok szükségességét tehát maga a közös valuta követeli. Mint ahogy a közös valuta követeli azt is, hogy a gazdaság teljesítményét, egészen pontosan a profittermelés kedvező feltételeit a gazdaság menedzselésébe érdemi beleszólással nem rendelkező bérből, fizetésből, nyugdíjból és segélyből élő többség kárára hozott jövedelemelosztó intézkedésekkel állítsák helyre.

Elvileg e terheket teríthetné az először 1879-ben Londonban alkalmazott, de az utóbbi tíz évben ismét népszerűvé vált „kollektív fellépés zá-

radék” (*collective action clause* – CAC) használata. A CAC lényege, hogy a kötvények birtokosai közösen egyeznek meg az általuk nyújtott hitel átstrukturálásának feltételeiről. A legerősebb euróországok miniszterei először 2010 novemberében vetették fel, hogy a 2013 júniusa után kiadott euró-államkötvényekhez ilyen záradékot csatolnak. Ezzel a hitelezők és az adós közösen viselnék az átstrukturálással járó terheket. Jelenleg azonban ez a gyakorlat még nem él, s így a vele kapcsolatos kételyek tárgyalásának sincs itt a helye.

Az átstrukturálás maga is súlyos következményekkel jár (bizalomvesztés a pénztőke és a termelőtőke oldaláról is), miközben nem oldja meg az egyensúlytalanság és versenyképtelenség problémáját. Ugyanez mondható el egy esetleges újabb (kb. 30 milliárd eurós) mentőcsomagról is. Az euróövezetből való kilépés ára szintén óriási (a piaci értékítélet romlása mellett a drachma újra bevezetésének tetemes költségei), mert radikális leértékelésnek kellene követnie, úgy, hogy közben az állam és a lakosság adóssága is euróban fekszik. És mindezzel ráadásul a versenyképességi lemaradás még meg sem oldódik, mert ahhoz többéves gazdasági-technológiai-társadalmi modernizáció szükséges. Az egyensúlytalanság felszámolása, az államcsőd elkerülése viszont még ehhez is a legelső, a *szükséges* lépés. Így tehát átstrukturálással vagy anélkül, euróval, vagy anélkül, a „megszorítások” a görög tőke versenyképességének javításához elengedhetetlenek.

A kérdés, tűrik-e ezt a görög munkavállalók, és meddig tűrik a többi kevésbé versenyképes ország lakosai. A görög társadalom igen feszült, könnyen repülnek a Molotov-koktélok (pl. akár egy szeméttelp létesítése kapcsán). A 2011. február 23-i békésnek induló, 35 ezer fős szakszervezeti tüntetésből heves összecsapás fejlődött ki; spontán polgári engedetlenségi mozgalmak szöknek szárba (pl. a közlekedési viteldíjak megfizetése ellen). Az újabb megszorító csomagra válaszul a szakszervezetek május 11-ére általános sztrájkot hirdettek, és már egy március közepi tüntetésen azt üzenték, hogy „a versenyképességi paktum és a szigorú megszorító politikák szegénységre ítélik az embereket szerte Európában.”

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu honlapról